

Kulkukauppiasta kullankaivajaksi

Vasili Aleks. Matvejeffista tuli rapakon takana William Matson

Kiestingin Vaarakylän miehet olivat tunnetusti liikkuva väkeä. Talvisaikaan kylässä ei näkynyt naisväen lisäksi juuri muita kuin stariikoita ja lapsia. Raavat miehet ja nuorukaiset olivat kaupanteossa kaukana Suomessa, enimmäkseen laukunkannossa, osa maakauppiaina.

Laukkukauppiaksi ajatelti ryhtyä myös Vasili Aleksejevits Matvejeff; niinhän tekivät muutkin kylän pojat heti kun ikää oli karttunut riittävästi.

Mikä sitten oli riittävä tai sopiva ikä aloittaa laukunkanto? Vuosia ei paljon vaadittu. Niinpä esimerkiksi saman kylän poika, naapurina asunut Jakovleffin Aleksei aloitteli uutta ammattiaan Kemiössä jo 11-vuotiaana vuonna 1857. Ikävä pikkumiehellä oli aluksi ollut vierassa oloissa, vierasta kieltä puhuvien ihmisten parissa. Kerrotaan, että hän oli kiivennyt läheisen, muita korkeamman mäen päälle katselemaan, josko Karjalan näkyisi. Tokopa näkyi.

Siitä, minkä ikäisenä Vasili Aleksejipoika lähti harjoittelemaan laukkukauppaa, siitä ei ole tietoja. Ensimmäiset hänen vaiheistaan kertovat asiakirjalähteet (Vaarakylän seurakunnan kirkonkirjoja lukuun ottamatta) ovat vuodelta 1900. Tuolloin hän oli 19-vuotias.

Yhdessä serkkunsa Jakov Pavlovitsin kanssa Vasili vei Turun ja Porin läänin kuvernöörin kansliaan tarvittavin asiakirjoin varustetun anomuksen saada harjoittaa kulkukauppaa läänin alueella. Kaikki oli kunnossa, ja niin pojat saivat "avonaiset passit", kulkukauppaluvat, jotka oli päivätty 4. elokuuta 1900. Kaupankäynti saattoi jatkua entiseen



Avonainen passi.

Tämä annettussa hakukirjassa on *Wergian* ala.
mainittu *Talottinen Wäsilij*
Aleksejeff Matvejeff Aleks.
keelien kääntäjä Westendean
piiristä,

IM 1900 Avonut lupaa saadaksensa maassa ympärökuluttaa ja myydä lasi- ja savinastioita, sijansitohesuu ynnä kotinaan tekniiden ja kotitalousuuden tuotteita; ja koska hakija on näyttänyt olevansa hyvämaineinen sekä *ai suomenaisella* *luvalla olekselle maassa* niin annetaan hänelle tämä passi hypessä olevan kaupustelun vakuudeksi; jota harjoittaessaan hänen tulee noudattaa määräyksiä *Heidänilliesse asetuksessa* Maaliskuun 31 päivästä 1879 koskeva elinkeinoja. Tämä passi kestää *kuin* *hakijan* *ololijun* *on voimassa* *on* ja on sen jälkeen uudistettava jos hakija kauppaansa edelleen harjoittaa haluaa.

Tämä Lääninkansliassa *elo* kuun 4. päivänä 1900.

Kuvernööriviraston puolesta
Alex W. Pydman *Carlsberg*
(m. W.)



Avonainen passi, läänin kuvernöörin myöntämä kulkukauppalupa.

tapaan kuitenkin sillä erotuksella, ettei nyt tarvinnut koko ajan varoa Kemiön virkain-toista vallesmannia.



Noihin aikoihin, kahden puolen vuosisadan vaihdet-

ta, Suomessa elettiin siirtolaisuuden huippuvuosia. Useimpien maastamuuttajien toivomaa oli Amerikka. Ajatus muuttamisesta rapakon taakse tuli yhä useammin Vasilin mieleen. Seikkailunhalu ja mahdollisesti muitakin syitä pontimena

hän lopulta vuonna 1905 päätti lähteä kohti tuntematonta tulevaisuutta.

Pitkästä laivamatkasta ja sen järjestelyistä ei ole tietoja, mutta lähtösatama oli luultavasti Hanko. Sieltä siirtolaiset matkustivat tavallisesti Kööpenhaminaan

ja edelleen Englantiin, Hulliin tai Liverpooliin, mistä suuret valtamerialukset höyrysisivät Atlantin yli New Yorkiin ja Bostoniin.

Amerikkaan rantauduttuaan Vasili ei jäänyt kovin pitkäksi aikaa itärannikolle, vaan matkusti laajan mantereen halki Oregonin osavaltioon Tyynen valtameren rannalle. Siellä hän asettui asumaan Astorian pikkukaupunkiin ja ryhtyi kalastajaksi.

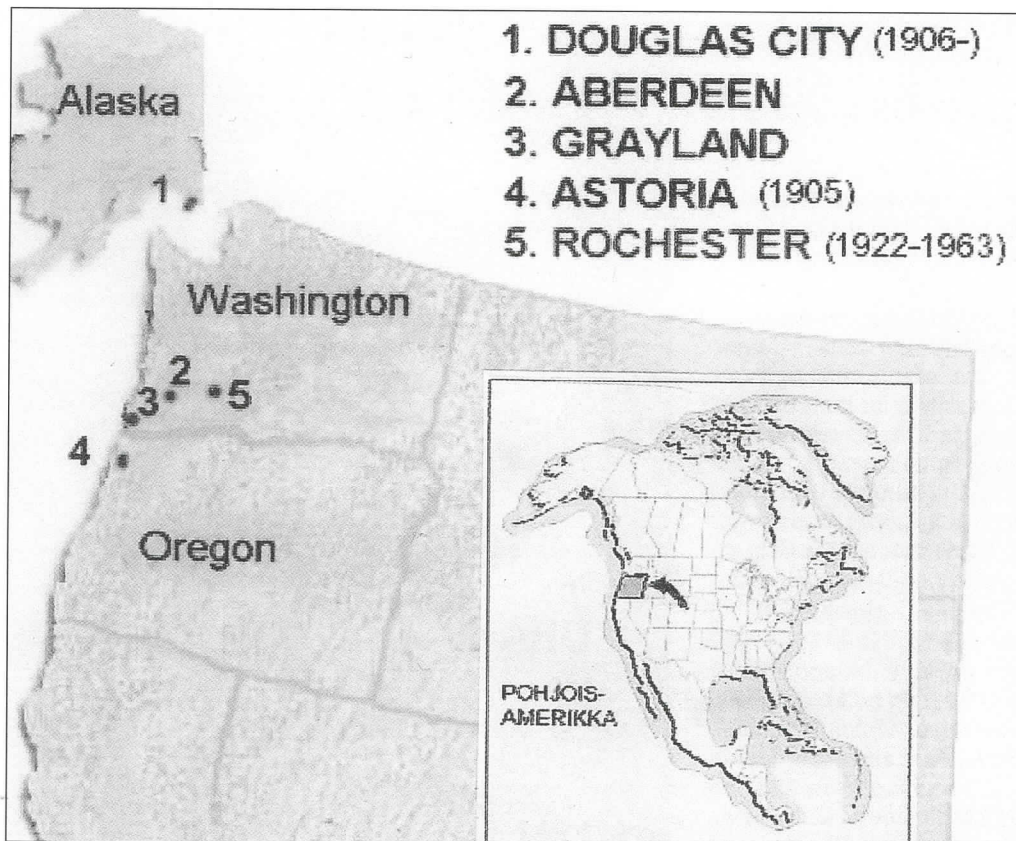
Parhailtaan oli menossa Alaskan kultaryntäys. Tuhansia miehiä matkasi Oregoninkin kautta pohjoiseen päämääränä Kanadan kultajoet tai Alaska. Kultakuume tarttui Vasiliinkin ja hän päätti lähteä mukaan. Seuraavana vuonna (1906) hän uurasti Douglas Cityn kultakaivannoissa.

Jostakin oli sinnekin kulkeutunut jo tuoreeltaan tieto, että Suomessa oli perustettu oma vienankarjalaisten yhdistys, Vienan Karjalaisen Liitto.

Ajatus lämmitti niin paljon, että Vasili kirjoitti kirjeen Iivo Härköselälle, liiton äänenkannattajan Karjalaisen Pakinoiden toimittajalle kertoen siinä lyhyesti olostaan Alaskassa. Kirje julkaistiin, ja sitä saamme mielenkiintoista lisätietoa.

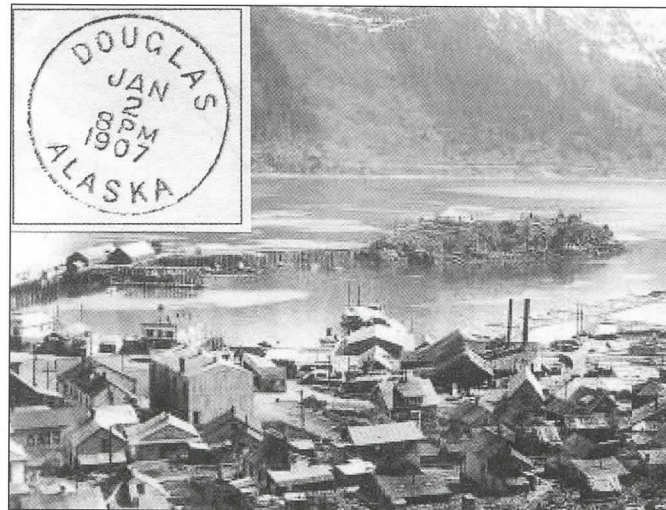
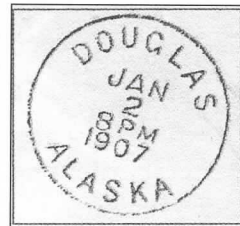
Omaa valtausta Vasililla ei liene ollut, sillä huuhtelukelpoinen kulta oli jo vaskattu melko vähiin ja jäljelle jäänyt oli kallioperässä. Seitsemän suurta kaivosyhtiötä louhi nyt kultapitoisia kallioita ja tarvitsi runsaasti työväkeä – niin paljon, että ”työmiehistä oli koko ajan pula”, Vasili kirjoitti. ”Aika täällä on siis tavallisen hyvä, vaikka työpalkat tahtovat olla hieman pieniä. Kaivosonnettomuuksia ei ole nykyään tapahtunut”.

Alaskaa on totuttu pitämään kylmänä paikkana. Tämän todistaa Vasilin kirjekin. ”Syksyiset marraskuun päivät ovat elettävänä. Ja voi kuinka kylmiä ne ovat! Pohjoistuuli puhaltaa niin kovaa, että monta huonetta on kaatunut. Merellä vesi möyryy, ilmassa lumi tuiskuaa raivoisana myrskynä. Se on täällä Alaskan vuoristossa tavallista ainiaan”.

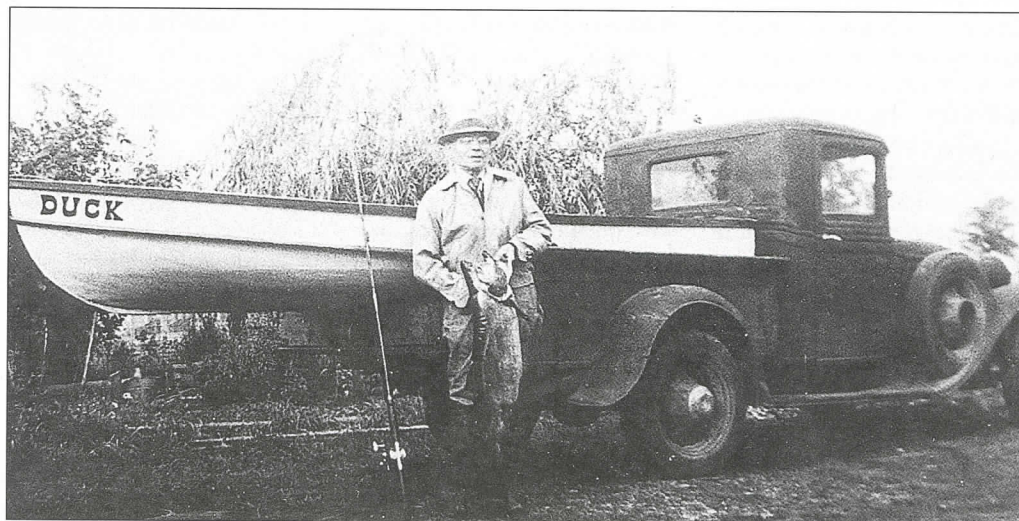


Kirjeensä lopussa Vasili kertoo: ”Meidän puoleisia (karjalaisia) ei täällä ole paljon. Suurestajärvestä yksi ja Vaarakylästä toinen Siinä synnyinmaan tuttavat. Nimet: T. Karv(arindin) ja V. Matvejeff”.

Vasili oli siis tavannut matkallaan naapurikylän pojan! Lyhyt maininta ei kerro paljoakaan, mutta kyseessä on mahdollisesti Matro Salomaan (*Maiju Keynäs 1951*) mainitsema Homa Feodorinpoika Karvarindin, joka veljensä Vasilin kanssa lähti Amerikkaan, Oregoniin vuosisadan alkupuolella.



Douglas City viime vuosisadan alussa.



William Matson, taitava venemestari, lähössä kalaretkelle.

Homa (Thomas), Alaskan kirjeessä mainittu T. Karv, palasi myöhemmin takaisin, joutui maailmansotaan ja kaatui. Hänen veljensä jäi Yhdysvaltoihin eikä hänes-tä ole myöhempiä tietoja.



Malmin louhinta Alaskan talvimyrskyissä ei vastannut odotuksia.

Vasili heitti homman sikseen ja palasi etelämmäksi Oregonin osavaltion naapuririin Washingtoniin, missä päätti kokeilla muita ammatteja. Hänen myöhemmistä vaiheistaan on tyttärenpoika Carlos kirjoittanut lyhyen selostuksen, johon seuraavat tiedot perustuvat.

Alaskan retken jälkeen Vasili työskenteli muutamia vuosia sahalla Aberdeenin kaupungissa. Sen jälkeen hän piti pientä kauppaa ja karpalofarmia Graylandin kylässä Tyynen valtameren rannalla. Kauppias hänestä kuitenkin loppujen lopuksi tuli.

Vuonna 1922 Vasili - pian virallisesti nimeltään William Alexander Matson - siirtyi Rochesterin kaupunkiin, ja osti sieltä kaupaliikkeen Rochester Mercantile Co. Kauppa paloi muutamia vuosia myöhemmin, mutta ei hätää: Vasili



William Matson viipurilaissyntyisen puolisonsa Helmin kanssa

hankki lähistöltä sopivan kiinteistön ja avasi kaupan uudelleen. Nyt hän oli omalla alallaan ja jatkoi kaupan

käyntiä tässä paikassa lähes 40 vuotta.

Vasili oli tyttärenpojan kuvauksen mukaan työteli-

äs, sisukas ja monitaitoinen mies. Hän osasi rakentaa taloja, teki suutarin ja teuras-tajan töitä sekä oli taitava veneenrakentaja. Kysymykseen, mistä työstä hän oli pitkän elämänsä aikana eniten pitänyt, hän vastasi: "Eniten minua miellytti kullankaivuu sen takia, kun siinä saatoin nähdä rahan suoraan tuossa kädessäni".

Vasili tapasi Amerikassa sievän viipurilaistyön Helmin. Avioliitosta syntyi perheeseen kaksi tyttäretä. Isoäidistään tyttärenpoika Carlos kertoo, että tämä rakasti hiihtämistä ja ratsastusta ja oli ystävällinen, lämminhenkinen ihminen. Hän nauroi paljon ja piti useimmista ihmisistä paitsi venäläisistä: nämä olivat tappaneet tai lähettäneet Siperiaan useimmat hänen sukulaisistaan. - SV

■ William Matson kuoli 82 vuoden ikäisenä v.1963 ja hänen puolisonsa Helmi Matson 74-vuotiaana kolme vuotta ennen miestänsä.

Kauko Mattinen (Väl-lingby, Ruotsi) luovutti toimituksen käyttöön William Matsonin tyttärenpojan kirjoituksen isovanhemmistaan sekä kaksi valokuvaa. Parhaat kiitokset!

Suvannon sumptšan pitkä tie jatkuu

Näihin päiviin asti on Oulussa säilynyt laukkukauppiaan laukku, joka nyt on noin 150 vuoden ikäinen. Tällä Suvannon sumptšalla olisi varmasti monta tarinaa kerrottavana. Sillä on ollut monenlaista kuormaa, kevyttä ja raskasta ja monta kantajaa. Se on nähnyt monet sukupolvet.

Laukun tarina alkaa siitä, kun Kankahan Vasselei eli Vasili Rohkimainen Vienan Karjalassa Pistojärven Suvannon kylässä valmisti sen yhdestä härännahasta, paksusta ja lujasta. Vasili kulki Suomessa laukkukaupalla noin 50 vuotta aluee-

naan Oulun lääni ja sen rannikkopitäjät. Hänellä oli kauppa myös kotikylässä Suvannossa, vallankumoukseen asti. Tavarankankas-Ukko otti Illikaisen tukku-kaupasta Oulusta, ja toi sinne nahkoja lintuja poroja ym. maalaistavaraa. Laukku kävi Arkangelissa asti, ehkä Piiterissäkin.

Sitä kantoi myös Vaselin poika Savastei (Samppa). Hän kuoli 41-vuotiaana 1904. Vaselin poika kiersi Oulun läänissä.

Seuraava laukunkantaja oli Teutori, Vasilin nuorempi poika, joka kiersi niinkään Oulun läänissä. Ker-

ran kun Teutori 1920-luvulla tuli laukkua täyttämään Illikaisen tukkukaupaan, niin tukkuri sanoi, että punnitaanpa tuo laukku. Vaaka näytti, että sumptša painoi 80 kg. Ensimmäiset kaupat Teutori teki Kempeleessä, 12 kilometriä Oulusta etelään, jonne hän kulki jalkapatikassa raskas laukku selässä; lujassa oli leipä laukkurilla.

Vallankumouksen ja Karjalan kansannousun aikoihin laukku tuli lopullisesti Suomeen. Sampan poika Jeremie (Jere) alkoi nyt sitä kantaa. Kuvaavaa, miten hyvällä luotolla Kanka-

han laukkurit olivat Illikaisen kauppaan, oli kun Jere meni sinne ja esitti asiansa:

- Laukunkantoon pitäisi päästä, mutta ei ole yhtään rahaa.

Vanha kauppias kysyi:

- Kenen poika sinä olet?

- Minä olen Suvannosta Kankahan Vaselin pojanpoika.

- Vai vanhan Vaselin? Ota niin paljon tavaraa kuin laukkuun sopii. Ylärajaa ei ole.

Näin alkoi Jeren kauppiasura. Kun Teutori tuli sitten Suomeen 1920-luvun alussa, hän alkoi kulkea yhdessä Jeren kanssa laukkukau-